

شرح لغات دشوار راه سعادت (نہج العادة)

رخصہ می ۲۲۰ الی ۲۷۰

تألیف : دکتر ویرانه ابو آصف

پاییز ۱۳۹۴

سرشناسه

: ابوآصف، فرزانه، ۱۳۵۳

عنوان قراردادی

: نهج السعاده فی مستدرک نهج البلاغه باب الخطب والكلم. برگزیده. شرح
عنوان و نام پدیدآور : شرح لغات دشوار راه سعادت (نهج السعاده) از خطبه های ۲۲۰ الی
۲۷۰/تالیف فرزانه ابوآصف.

مشخصات نشر : تبریز: انتشارات نباتی، ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری : ۲۱۲ ص

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۸۱-۸۱-۹

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع

: محمودی، محمداقبر، ۱۳۰۳ - ۱۳۸۵. نهج السعاده فی مستدرک

نهج البلاغه باب الخطب والكلم -- نقد و تفسیر

موضوع

: علی بن ابی طالب (ع) امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه

-- خطبه ها -- نقد و تفسیر

رده بندی کنگره : ۱۳۹۵ ۲۳ الف / ۰۴۲۳ / BP۳۸

رده بندی دهکده : ۲۹۷/۹۵۱

شماره کتابشناسی ملی : ۱۸۰۱۲۹

عنوان / شرح لغات دشوار راه سعادت (نهج السعاده)

مؤلف / دکتر فرزانه ابوآصف

ناشر / انتشارات نباتی / طرح / ادبی

تعداد صحیفه / ۲۱۲ / چاپ اول / ۱۳۹۵

شمارگان / ۱۰۰۰ جلد / بهاء / ۱۲۰۰۰۰ ریال

شابک / ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۸۱-۸۱-۹

مرکز فروش : تبریز- مابین سه راه طالقانی و تربیت -

مجتمع تجاری استاد شهریار زیرزمین - پلاک ۴۶ - تلفن : ۳۵۵۴۷۵۱۰

«فهرست مطالب»

عنوان	شماره صفحه
مقدمه.....	۱۰
شرح لغات دشوار راه سعادت (نهج السعادة) از خطبه‌های (۲۲۰ تا ۲۷۰)	
خطبه ۲۲۰.....	۱۵
خطبه ۲۲۱.....	۱۵
خطبه ۲۲۲.....	۱۷
خطبه ۲۲۳.....	۱۸
خطبه ۲۲۴.....	۲۰
خطبه ۲۲۵.....	۲۱
خطبه ۲۲۶.....	۲۳
خطبه ۲۲۷.....	۲۵
خطبه ۲۲۸.....	۴۴
خطبه ۲۲۹.....	۵۲
خطبه ۲۳۰.....	۵۵
خطبه ۲۳۱.....	۵۷
خطبه ۲۳۲.....	۵۸
خطبه ۲۳۳.....	۵۹
خطبه ۲۳۴.....	۶۰

٦٢.....	خطبه ٢٣٥.....
٦٣.....	خطبه ٢٣٦.....
٦٤.....	خطبه ٢٣٧.....
٦٧.....	خطبه ٢٣٨.....
٧٠.....	خطبه ٢٣٩.....
٧٢.....	خطبه ٢٤٠.....
٧٥.....	خطبه ٢٤١.....
٨٦.....	خطبه ٢٤٢.....
٩٤.....	خطبه ٢٤٣.....
١٠١.....	خطبه ٢٤٤.....
١٠٨.....	خطبه ٢٤٥.....
١١٢.....	خطبه ٢٤٦.....
١١٤.....	خطبه ٢٤٧.....
١١٦.....	خطبه ٢٤٨.....
١٢٠.....	خطبه ٢٤٩.....
١٢٤.....	خطبه ٢٥٠.....
١٣٩.....	خطبه ٢٥١.....
١٤١.....	خطبه ٢٥٢.....
١٤٤.....	خطبه ٢٥٣.....
١٤٦.....	خطبه ٢٥٤.....

۱۴۹.....	خطبه ۲۵۵.....
۱۵۱.....	خطبه ۲۵۶.....
۱۵۵.....	خطبه ۲۵۷.....
۱۵۸.....	خطبه ۲۵۸.....
۱۶۲.....	خطبه ۲۵۹.....
۱۶۴.....	خط ۲۶۰.....
۱۶۶.....	خطبه ۲۶۱.....
۱۷۱.....	خطبه ۲۶۲.....
۱۸۳.....	خطبه ۲۶۳.....
۱۸۷.....	خطبه ۲۶۴.....
۱۹۰.....	خطبه ۲۶۵.....
۱۹۲.....	خطبه ۲۶۶.....
۱۹۴.....	خطبه ۲۶۷.....
۱۹۷.....	خطبه ۲۶۸.....
۲۰۰.....	خطبه ۲۶۹.....
۲۰۳.....	خطبه ۲۷۰.....
۲۰۴.....	نتیجه گیری و ارائه پیشنهاد.....
۲۱۰.....	مصادر و مراجع.....

مقدمه:

«شخصیت بی‌همتای امام علی (ع) و تأثیرات شگرف و گسترده او در پهنه تاریخ باعث شد از همان ابتدای تاریخ اسلام، نویسندگان و گویندگان و جویندگان راه فضیلت توجه فوق‌العاده‌ای به او داشته باشند و حتی دشمنان او نیز تا حدی از این جریان مستثنی نبودند و گاهی در مقابل حقیقت‌ها چاره‌ای جز اذعان و پذیرش نداشتند.

یکی از محورهای مورد بحث و توجه شیفتگان مولای متقیان، سخنان او بود. سخنان نبی و روشنگر و دلنشین او تأثیر شگرفی بر جان انسان‌های مسلمان و غیرمسلمان گذارد و هم چنان می‌گذارد و دل‌ها را به سوی خود می‌کشاند. بیزی‌بخدشت که حقیقت وجود علوی از پس پرده غرض‌ورزی‌ها، اتهام‌ها و بهانه‌ها به درآمد و آن همه لعن و نفرین که بر بی‌خردی و کینه‌توزی استوار است به عشق و محبت و ستایش و مدحت بدل شد به گونه‌ای که همه فرق اسلامی و حتی اندیشوران جهان، در مقابل عظمت او سرتعظیم فرود آوردند.

در این میان نویسندگان زیادی از فرقه‌های مختلف سرگرم آن شدند که کلمات امام (ع) را گردآورند و کتاب خود و یا بخشی از آن را به سخنان آن حضرت مزین کنند که در بین آن‌ها مرحوم سید رحیمی (ره) گوی سبقت را در حسن انتخاب از همه ربود و باعث شد علاقه‌مندان استقبال بی‌نظیری از کتاب او کنند و صدها شرح و استدراک و حاشیه بر آن

نوشته شود؛ مانند شرح ابن ابی الحدید معتزلی و شرح ابن میثم بحرانی و . . . در زمان ما نیز که زمان درخشش نور علم و ایمان و انقلاب اسلامی است ده‌ها شرح نگاشته شده و سنی و شیعه به نهج البلاغه روی کردند و شرح و توضیح و تحقیق آن را وجهی همت خویش قرار دادند، که از آن میان در بین اهل سنت می‌توان به شرح محمد عبده مفتی بزرگ مصر و شیخ دانشگاه الازهر، یا توضیحات و تعلیقات دکتر صبحی صالح از اندیشوران بزرگ اهل تسنن لبنان، اشاره کرد.

با توجه به آن که سید رضی هدفش جمع‌آوری تمامی کلمات حضرت که به دستش رسید، نبوده، بلکه گزیده‌هایی از آن‌ها را که به نظر آن مرحوم از بلاغت و فصاحت بسری برخوردار بوده، آن هم عمدتاً بدون ذکر مآخذ و سند، ذکر کرده است و از سوی دیگر، سید رضی به همه کتاب‌های خطی زمان خویش دسترس نداشته است و نمی‌توانست با همه راویان احادیث دیدار داشته باشد از این روی برای تکمیل کار وی، باید گروهی از صاحب‌نظران، دامن همت به کم بیند و به جمع‌آوری دیگر کلمات آن حضرت (ع) پردازند و آن را در شرحی که می‌نویسند یا مستدرکاتی که فراهم می‌آورند، جای دهند. به شرح زیر:

۱- مستدرک نهج البلاغه نوشته هادی کاشف‌الغطاء.

۲- التذیل از اسماعیل حلبی.

۳- ملحق نهج البلاغه، تألیف احمد بن بن یحیی بن ناقه

۴- النهج القويم فی کلام امیرالمومنین (ع) از خلف بن عبدالمطلب
مشعشی حویزی (قرن ۱۱ ه. ق)

۵- مصباح البلاغه فی مشکاه الصیاعه، تالیف سید حسین میرجهانی
طباطبائی

۶- نهج البلاغه الثانی، شیخ جعفر حائری

۷- نهج السعادة از شیخ محمدباقر محمودی که هشت جلد آن در
سالهای ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۶ هجری قمری در نجف و بیروت چاپ شده و
پنج جلد دیگر تا کنون چاپ نشده است. جلد ۱۱ و ۱۲ کارهای ابتدایی
آن انجام گرفته و هنوز پاک‌نویس نشده و نزد مولف است. جلد
سیزدهم که اسرار منسوب به حضرت می‌باشد غیر از آنچه در دیوان‌های
منسوب آمده، مدت‌هاست در حروف چینی شده ولی به علت چاپ نشدن
اجزای قبل از آن، چاپ آن به تأخیر افتاده و این جلد در اختیار مجمع
احیاء فرهنگ اسلامی است.

از جهت ترتیب، تلفیقی است بین شیوه سه موضوعی و بین شیوه
تاریخی اما شیوه شبه موضوعی که کتاب براساس آن تنظیم شده، بدین
ترتیب است: الف) کلمات و خطب؛ ب) نامه‌ها؛ ج) ادعیه؛ د) وصایا؛ هـ)
قصار؛ و) اشعار. در شیوه تاریخی سخنانی که مربوط به زمان معینی
گرچه حدسی است پی‌درپی و به ترتیب زمان ذکر شده و سخنانی که
زمان شان معین نیست در انتهای همان قسمت آمده است. ج ۳ و ۱

شرح لغات دشوار راه سعادت / ۱۳

سخنان امیر مومنان (ع)، ج ۴ و ۵ نامه‌ها، ج ۶ دعاها، جلد ۷ و ۸ وصیت‌ها، ج ۱ و ۲ و ۹ کلمات قصار و ج ۱۳ اشعار است.^۱ که در اینجا جلد دوم مدنظر اینجانب می‌باشد.

مقصود اصلی این کتاب شرح و بسط لغات غریب در نهج السعادة جلد دوم ترجمه محمدباقر محمودی از خطبه ۲۲۰ تا ۲۷۰ می‌باشد. در این زمان، تاکنون شرح‌های متعدد و گوناگونی مثل شرح ابن ابی الحدید و نیز شرح ابن میثم بحرانی و شروح دیگری نگاشته شده است که به طور کلی نهج البلاغه را مورد بررسی قرار داده‌اند اما این تحقیق به طور جزئی به این واژه‌ها خواهد پرداخت.

این کتاب مربوط به لغات و اصطلاحات موجود در خطبه‌ها می‌باشد. که در ابتدا شأن خطبه ذکر شده و بعد به تدریج خطبه می‌پردازیم و در ادامه، واژه‌های دشوار استخراج شده و با استفاده از کتب لغت معنای موردنظر را نوشته و در صورت امکان برای هر یک شاید تفسیری و شعری و حدیثی شده تا باعث سهولت در فهم خواننده شود و در پایان موجود در این کتاب را با بعضی از واژه‌های موجود در نهج البلاغه نمایه کرده‌ام.

فرزانه ابوآنت